

MAKSYMENKO Serhii

THEORETICAL-METHODOLOGICAL AND PSYCHOGENETIC PROBLEMS OF CIVILIZATIONAL CONFRONTATIONS: INFORMATION-ENERGY PARADIGM

In Proceedings of The Third International Scientific Conference “Happiness and Contemporary Society”, March, 20, 2022. Lviv: SPOLOM, 2022. P. 137-139. <https://doi.org/10.31108/7.2022.27>

ISBN 978-966-919-826-6

МАКСИМЕНКО Сергій

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОГЕНЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОТИСТОЯНЬ: ІНФОРМАЦІЙНО-ЕНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА

// Збірник матеріалів третьої міжнародної наукової конференції «Щастя та сучасне суспільство», 20 березня 2022 р. – Львів : СПОЛОМ, 2022. – С. 137-139. <https://doi.org/10.31108/7.2022.27>

ISBN 978-966-919-826-6

Serhii MAKSYMENKO

*Doctor of Psychological Sciences, Professor, Academician of NAES of Ukraine
Director of G.S. Kostiuk Institute of Psychology of NAES of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

THEORETICAL-METHODOLOGICAL AND PSYCHOGENETIC PROBLEMS OF CIVILIZATIONAL CONFRONTATIONS: INFORMATION-ENERGY PARADIGM

Abstract. The historical and psychological aspects of the Ukrainian society democraticness are outlined. Psychological specificities of person's development in democratic and authoritarian societies are contrasted. Components of human happiness experience are analyzed in the context of social life.

Key words: happiness, will, values, democratic society, authoritarianism.

МАКСИМЕНКО Сергій

*доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України,
Директор Інституту психології Г.С. Костюка НАПН України (Київ, Україна)*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОГЕНЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ПРОТИСТОЯНЬ: ІНФОРМАЦІЙНО-ЕНЕРГЕТИЧНА ПАРАДИГМА

Анотація. Окреслено історичний та психологічний аспекти демократичності українського суспільства. Розглянуто психологічні особливості розвитку людини в демократичному та авторитарному суспільстві. Проаналізовано компоненти відчуття людиною щастя в контексті суспільного життя.

Ключові слова: щастя, воля, цінності, демократичне суспільство, авторитаризм

Явища вбивства, щастя, довіри, волі можна розглядати в різних парадигмах і аналізувати різні аспекти: історичний, богословський, політичний, громадянський, морально-психологічний. Тому я б хотів розглянути методологію як застосування принципів світогляду в пізнанні до теорії, до практики і творчості зокрема. Методологія визначає ступінь розвитку цивілізації. Розглядаючи рабовласницьке суспільство, феодальне чи капіталістичне, ми бачимо, що всі прагнули не до щастя, а до волі і задоволення своїх потреб. У різні історичні епохи відбувалася зміна суспільного ладу з метою задоволення потреб людей (мас, не тільки керівної верхівки). Люди прагнули до благ, якими володіла еліта. Наприклад, у капіталізмі кожна людина прагне придбати квартиру і машину.

З історичного погляду, авторитарні суспільства завжди ґрунтувалися на насильстві, яке породжувало послухність, приниженість. Вважалося, що люди спершу повинні боятися, потім жаліти, а потім любити. Цю тезу використовували і

фашисти, і нацисти, і радянські лідери, наприклад, Сталін, Берія, навіть Хрущов. Люди не були суб'єктом щасливого життя, а перетворювались на механізм для досягнення великих («цивілізаційних») цілей.

Тому зараз на прикладі війни Російської Федерації проти України бачимо, що авторитарна система воює з демократичною. Це протистояння полягає в тому, що цілі та механізми не співпадають. Психологічні витoki цього протистояння йдуть з інформаційно-енергетичної властивості людини, яка має експансію в онтогенезі і філогенезі. Правляча інституціональна еліта в авторитарному суспільстві не дозволяє жодних демократичних починань: вони заганняють суспільство в Прокрустове ложе, маніпулюють ним, окрема людина не має волі, а підпорядкована чужим діям.

Демократичне ж суспільство сповідує зовсім інші принципи. Демократичні сили, завжди притаманні українському народу, починаючи від Київської Русі, Запорізької Січі й дотепер, вистояли попри всі негаразди і потрясіння. Чому? Тому що демократичному суспільству притаманний демократичний стиль мислення і ставлення до світу, тобто intra-цінності, цінності духовності окремої людини, сили волі, пізнання самого себе, з яких вибудовувалась дихотомічна пара, яка давала можливість структурувати стосунки в суспільстві. Здорові стосунки в суспільстві передбачають кілька факторів: розум, фізичне здоров'я, злагоду з самим собою, злагоду з ближніми і суспільний спокій. Особистість є альфа і омега. Особистістю потрібно стати. Особистість цементує в собі і спрямованість (як джерело і рушійна сила, яка йде від потреби), і мораль, і цінності, і ідеали, і уяву, і методологію. У демократичному середовищі розвивається особистість, здатна на подвиг, здатна творити щастя передусім через допомогу ближнім – в цьому механізм єднання. Емоції та воля йдуть разом і висвітлюють потужну силу колективу (спільноти), який гідно зустрічає ворога і сам не перетворюється в цього ворога. Це спільнота людей, яка звільняє свою землю, свої родинні стосунки і себе від рабства, від того, щоб стояти на колінах.

Звідки ж береться авторитаризм і чим він продиктований? По той бік демократичного світу в кожній особистості, яка домінує в суспільстві, проявляються стародавні структури садизму. Влада стає домінантою, яка розвиває садизм, що не має меж, звірство.

Наше українське суспільство робить прорив, завдяки якому зміниться уся геополітика, зміниться архітектоніка формування та існування суспільства. Свобода і рівність, які раніше тільки декларувалися, сьогодні відстоюються в крові, в сльозах, в мріях.

У всій цій ситуації наріжним каменем є те, що ми говоримо про щастя. Щаслива людина – щаслива у своїх переживаннях і в досягненні своїх цілей. Ми можемо боротися зі своїми недугами, користуючись волею, уявою і досягненнями. Воля, уява і досягнення конституують особистість, яка звільняється від рабства, самореалізується, розплутує вузли життєвих ситуацій, стає вільною і відчуває смисл буття. Смисл буття окрилює людину, тому що є елементом щастя та натхнення.

Цивілізації зіштовхнулися, але щастя – тільки на нашому боці. У суспільстві ворога досягнення реалізуються ущербною особистістю шляхом садизму та злиття з владою. Ці ущербні особистості не бачать, як казали колись,

«світла Божого», вони роблять лише те, що самі придумали, згідно зі своєю вигаданою системою, яку творять шляхом фальсифікації історії.

Сьогодні ми всі беремо участь у третій конференції «Щастя та сучасне суспільство». Я вважаю, що це дуже потужна і потрібна тема особливо в час війни, яка ставить нові проблеми, наприклад проблему вбивства і проблему реабілітації людини, яка отримала травматичний досвід.

Люди, які пройшли війну, здатні навіть на самогубство, тому що усвідомлюють свої помилки, беруть на себе провину навіть за те, що поруч гине побратим. Це відбувається через те, що в людини є совість, співчуття та доброзичливість. Людина любить себе та іншого (у різних сенсах: і дружби, і кохання і ін.) – це діалектична єдність егоїзму та альтруїзму. Вбивство не є нормою, але виправдане лише в тому випадку, коли відбувається з метою відстоювання моральних принципів, завдяки яким суспільство живе чесно та добросовісно. У здоровому суспільстві є збіг цілей окремої людини з цілями суспільства. (Бо злочинці теж вбивають, але заради власних інтересів, які не те, що не співпадають, але й суперечать суспільним інтересам.)

Перемога України у війні з Російською Федерацією змінить ставлення до різних народів, змінить цінності у світі.